

մանել այդ բնագիրը, այլ, ըստ երեւոյթիւն,
օգտուել է արդէն գոյութիւն ունեցող նախնա-
գոյն թարգմանութիւնից: Նոյնը տեղի է ունեցել
եւ թրակացու քերականութեան հետ, որի
թարգմանութիւնը յունարան տոաջին շրջանի
աշխատութիւն է, մինչդեռ Գաւիթ քերական-
նի մեկնութիւնը, ինչպէս կը տեսնենք, աւելի ուշ
ժամանակի եւ յունարան այլ շերտի արտա-
դրութիւն է:

Ներկան:

(Շարունակելի:)

ԻՍԼԱՄԸ ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Շարունակութիւն)

ԺԵ.

Հինգետասաներորդ Մոլորութիւն՝ «այլազգեաց»:

Որ զհայդենս ոչ ուտեն:
Եւ նախ գիտելի է զի երեք իր ոչ պղծի,
մէկ² լեզուն թէ ընդ այլազգիս խօսի. երկրորդ,
ձեռքն. թէպէտ զանսուրբ կենդանիս ըմբռնէ³.
երրորդ՝ սուրն զանազան իր հատեալ՝ ոչ պղծի⁴.
Արդ՝ հարցանեմ զձեզ. ձեռն սուրբ եւ
դանակն սուրբ, զինչ որ է պղծէ զկենդանին:
Ասեն թէ յանուն Հօր⁵ եւ Որդի եւ հօգի
զԱստուած անուանեմք թէ զայլ ոք: Ասեն նոքա
թէ զԱստուած անուանէք, այլ երեք ասէք:
Ասեմք ապա դուք ընդէր ասէք, ըս նամի⁶
խուտա, ըսմիլա ուսման ու ուսման յիշեցիք. եւ
եւ դուք՝ զերրորդութեան⁷ անունն յիշեցիք. ոչ
թէպէտ դուք ի լեզուս ձեր ըս նամի խուտայ
ասէք, եւ մէք ի մերս յանուն Աստուծոյ, թէ ի
պղծի զանազան լեզուս: Արդ՝ հարցանեմ թէ ի

ձեր լեզուդ ասէք ըսմիլա ի վերայ անսուրբ
կենդանոյ, որպէս արջոյ կամ գայլոյ, եւ զենուք
զնա, սրբի թէ ոչ. թէ սրբի, ընդէր դուք զա-
մենայն կենդանիս այսպէս ոչ զենուք եւ ուտէք:
Եւ թէ ասեն ոչ սրբի. «ասեմք»¹ թէ որպէս
ըսմիլայն զպիղծ կենդանին ոչ սրբէ, նոյնպէս
Հայր եւ Որդի եւ «Հօգին»² զսուրբ կենդանին ոչ
պղծէ: Ապա ուրեմն ոչ է խոտելի³ քրիստոնէից
զենեալն:

[ա] Եւ թէ ասեն. վասն զի դուք «անթլիատ»⁴
էք, ասեմք. եթէ «անթլիատ»⁵ զենումն պիղծ է,
հայրն Սբրահամ, դեռ եւս անթլիատ գողով,
հրամայեաց Աստուած առնուլ ոչխար «երեմեան»⁶
եւ արջառ եւ նոխազ, եւ տատրակ եւ աղանի,
եւ պատարագեաց. եւ ընդ երեկս ետես «զԱս-
տուած»⁷, միթէ ոչ եղեւ ընդունելի⁸:

Եւ այլ «յառաջ»⁹, նոյ՛ յորժամ¹⁰ ել ի տա-
պանէն եւ ի սուրբ կենդանեացն պատարագեաց
եւ ընկալաւ Աստուած: Նոյնպէս եւ զԱբելի պա-
տարագն ընկալաւ Աստուած հրով¹¹: Եւ արդ՝
զինչ ասէք. պիղծ էր նոցա զենմունքն, զի եւ
նոքա անթլիատք էին¹²:

Եւ թէ ասեն. յայնժամ դեռ եւս ոչ էր
ուխտ թլիատութեան, ասեմք թէ յայնժամ ոչ
էր ուխտ թլիատութեան, եւ այժմ բարձեալ է
ուխտն այն, եւ մեծագոյն ուխտ տուեալ մեզ՝
քրիստոս: Եւ որպէս նոցա զենմունքն սուրբ էր որ
անթլիատք էին. նոյնպէս եւ «մեր»¹³ սուրբ եղիցի:
«Այլ եւ ի Տմէլ»¹⁴ մեծ քաղաքն ձեր ոչ են
սունի տաճիկ քան զձեզ. որ «զկենմունքն»¹⁵ քրիս-

1 Ա. «ասեմ»:

2 Ա. «Հօգին Սուրբ»:

3 Ա. «ոչ ուրեմն խոտելի»:

[ա] Ստորեւ. այդպէս նշանակուած հաստուածներ Ա. ի
մէջ հոս են, աւելի բնական կարգով:

4 Ա. «անթլիատ»:

5 Ա. «անթլիատին»:

6 Ա. «եռամեան»:

7 Ա. «Աստուած»:

8 Ա. ունի. Այլ եւ քառասուն ամն յանապատին
ժողովորդքն անթլիատք էին, եւ զայն ամենայն զենմունք
եւ պատարագ մատուցին Աստուծոյ, միթէ ոչ եղեն ըն-

դունելի:

9 Ա. «յառաջ»:

10 Պակասէ յԱ. նոյն:

11 Ա. «հրով ընկալաւ», եւ նոքա անթլիատք էին:

12 Ինչպէս որ կը տեսնուի Ա. ի մէջ տեղագիտութեամբ
այս նախագատութիւնը:

13 Ա. «մեր»:

14 Ա. ունի. «Այլ եւ Մահման ձեր գրեալ եւ ա-
ւանդեալ» թէ յոր վայր որ իցէ հայ մարդ, զամենայն զեն-
մունքն նա առնէ, եւ հալալ է. եւ թէ քաղաքի մի հեռի
մունքն հալմանց ոչ իցէ քրիստոնէաց, ապա տաճիկն զենեցէ:
Ապա եթէ դուք ուրանայք զայս եւ ծածկէք, այլ
ի դմէն:

15 Ա. «զամենայն զենմունքն»:

1 Ա. «ճաճեաց»:

2 Ա. «նա (առաջին?)»:

3 Ա. «ըմբռնէ»:

4 Ա. սուրբն. Լուսանցքի վրայ ունի. «Որ ի զուրանն
ի Եւս Սուրբան գրեալ է վասն զենման կենդանեաց, եթէ
«քրիստոսայ», որ է դանակն քրիստոնէի:

5 Մեր սրբականի մէջ գրչի յայտնի թերի մը կայ
հոս: Ըստ Ա. ի. «Ասեն թէ յանուն Հօր եւ Որդի ոչ եւ հօ-
գին Սուրբ ասէք: Ասեմք թէ հայր»:

6 Ա. «Ապա»:

7 Ա. «զերրորդութեան»:

8 Ա. «ոչ է պղծու» թիւն ի զանազան լեզուս, որպէս
ի վերոյ ասացաւ: Գարձեալ:

տոնեայքն առնեն, եւ տաճիկ մարդ ոչ իշխէ մի անասուն զենուլ. միթէ եւ զայս կարէք ուրանալ: Ապա յայտ է թէ 'նորագիւտ'¹ ինչ է 'թաւուղալութիւն'² ձեր եւ խտրել զՏաղլենն³:

Եւ դարձեալ. թէ այսպէս 'խտէք'⁴ զքրիստոնէից զենեալն. զցորեանն զիւրդ ուտէք. 'զի'⁵ քրիստոնեայք հնձեն եւ հանեն ի կենաց. 'եւ'⁶ զնազող եւ զամենայն միրգ: Ձի նորա անկական կենդանիք են եւ արմատացեալ են յերկրի, եւ հատումն նոցա՝ զենոճմն է նոցա. որպէս ցամաքային կենդանիք արմատացեալ են ի շուշն. եւ ձկունք՝ ի ջուրն, նոյնպէս տունկք եւ 'բոյսքն'⁷ յերկրի: Եւ որ բաժանէ զշուշն ի կենդանոյն եւ զձուկն ի ջրոյն, զենոճմն է նոցա. նոյնպէս որ բաժանէ զբոյսն յարմատոյն՝ զենոճմն է նոցա:

[ա] Եւ թէ ասեն. ընդէր ապա դուք 'զտաճկաղեն'⁸ ոչ ուտէք, ասեմք եթէ ընտրութիւն զենմանց երեք է. այսինքն՝ ի զենեալն, ի 'զենողն'⁹, ի զենումն: Զենեալն. զի իցէ սուրբ կենդանի. որպէս ոչխար¹⁰, աղաւնի. զենումն. զի իցէ յանուն Աստուծոյ, եւ մի յանուն կոյոջ զՏեսցի: Իսկ ի զենողն⁹ երկու ինչ պիտոյ. նախ, զի իցէ արու կատարեալ, եւ ոչ էգ կամ չէզոք, կամ մանուկ անկատար. զի սերմնական 'գորութիւն'¹¹ պակասէ ի նոսա. երկրորդ, զի իցէ հաւատացեալ. վասն զի անհաւատն մեղօք սպանեալ է 'զոգի'¹² իւր. եւ զենեալն ի նմանէ որպէս գազանաբեկ է. վասն որոյ չէ ուտելի: Արդ տաճիկն յանուն Աստուծոյ զենու, բարի է, եթէ սուրբ կենդանի իցէ. այլ զի անհաւատ եւ 'զՏոգի'¹³ իւր սպանեալ է մեղօք, եւ սպանեալն արիւն ոչ կարէ հանել:

Եւ դարձեալ. տաճիկն ախտացեալ 'զսոգոմայական պղծութիւն'¹⁴ եւ է ի կնոյ կարգի եւ չէզոքի. յաղագս այնորիկ զենեալն ի նմանէ ա-

1 Ա. 'նոր գիւտ':

2 Ա. 'թաւուղալութիւն':

3 Ա. ունի. 'Եւ դարձեալ. թէ այսպէս խտրող էք զենմանց, զձուկն, զոր քրիստոնեայք հանեն ի ջրոյ, ընդէր գործ ուտէք: Ձոր ահա խաչ կայ ի գլուխն եւ ի ձեռն քրիստոնեայ մարդոյ մեռանի ի բազում աեղիս':

4 Ա. 'խտէք':

5 Ա. 'զի':

6 Ա. ունի. 'կամ զխաւարտ կամ':

7 Ա. 'բոյսք':

8 Ա. 'զտաճկաղեն':

9 Ա. 'զենողն':

10 Ա. ունի. 'եւ':

11 Ա. 'զաւրութիւն':

12 Ա. 'զՏոգի':

13 Ա. 'զՏոգի':

14 Ա. 'զսոգոմայական':

նուտելի է եւ պիղծ: Արդ՝ վասն այս մեք 'զտաճկաղեն'¹ ոչ ուտեմք² [ա]:

'Այսքան առ այս'³:

ԺԶ.

'Վեշտասաներորդ Մոլորութիւն Այլազգեաց':

'Որ'⁵ կարծեն զինքեանս օրինաւոր գող⁶:

Վասն 'որոյ'⁷ բնական քննութեամբ ցոյցից զստութիւն⁸ նոցա: Նախ այսպէս⁹. զի ի քաղաքական օրէնսն պղատոնական, պոռնիկքն եւ շուք յայտնի ի փողոցս եւ ի հրապարակս նստել հրամայեցան. զի այլքն որոշեսցին ի նոցանէ եւ գարշեսցին ի շարութենէ այնմ: Իսկ 'Մահմէտ'¹⁰ օրէնս եղեալ է զովեալ. եթէ որ տասն անգամ կամ աւելի երթիցէ ընդ այն ճանապարհ, պատուեսցի. 'եւ զՄահմէտ'¹¹ գովեն 'ազգն իւր'¹² թէ

1 Ա. 'զտաճկաղեն':

2 Ա. ունի. 'Գուք վասն էր զհայազենն ոչ ուտէք':

3 Ա. 'Այսքան վասն զենմանց. եւ զայլ պէտքս մանրաբնին վասն զենման կենդանեաց գտցես ի համարն':

4 Ա. 'Վեշտասաներորդ մոլորութիւն Տաճկաց':

5 Ա. ունի. 'Որք անօրէնք են եւ':

6 Ա. ունի. 'Եւ զի նորա ոչ հաւատան աստուածային բանից':

7 Ա. 'այն':

8 Ա. ունի. 'աւրինաց':

9 Ա. ունի. 'Ձի ասէ իմաստասերն թէ սոյտ է որ ոչ համաձայն իրն ընդ ձայնին, որպէս ասելն ոսկի քարին: Այսպէս եւ ասելն օրինաց նոցա միւստուման, այսինքն՝ սրպիկ հաւատ, ոչ համաձայն իրի նոցա. քանզի անուամբ միայն են եւ ոչ գործով, որպէս գերեզման բռեալ':

Երկրորդ. զի զոր ինչ կարէ որ ասեալ. զայն արժան է ուտեցանել. այսմ եւ Տէր վկայէ. որ արասցէ եւ ուտուցէ: Իսկ ազգն այն ամենեքեան միաբան գովեն զարդարութիւն եւ զկաղաղութիւն, եւ ոչ որ ասեալ կամի ամենեւին: Ձի ոմն ի նոցանէ մի մասամբ շար եւ այլք զգովանդակն ունին. եւ ոչ մի ի նոցանէ ոչ խտեցան յազգն իւրեանց:

Երրորդ. զի ոչ երբեք ի խաւարէ լլայ եւ ոչ ի շարէ բարի: Արդ՝ ասեն նորա եթէ որ քրիստոնեա կողպաւէ կամ սպանանէ, արքայութիւնն նմա՝ է. զոր եւ ոչ կարի կուտալալոքն ասելն յառաջքն: Ըստ այնմ եւ ոմանք ի նոցանէ ոչ ուտեն զայլոցն, ճարմամբ ասելով. որ եւ այս կարի՝ հաւատակ երեւի այնմ:

Չորրորդ. զի ամենայն որ զայն ասէ Աստուած, յորոյ անունն երգես եւ ի յօրէնսն եւս գրեալ է. երգես ոչ ուս Աստուած ճշմարտ: Իսկ ազգն Տաճկաց զխորոպճին կնոջ աստուած պաշտեն: Եւ յայտ է յերգումն իւրեանց, զոր թաւնը կոչեն Նորա, եւ այն ըստ նոցա անբակելի. զոր եւ քրիստոնեայք զերգումն, որ առ ճշմարտն Աստուած, ոչ այնպէս պահեն որպէս եւ նորա:

Հինգերորդ. զի ամենայն որ զ'աստուած իւր պաշտէ եւ երկիր պագանէ. որ եւ կուտալալոքն նոյնպէս երկիր պագանէին, յայտ է Աստուածաւորն զիրն: Իսկ ազգն Տաճկաց զայն որ պաշտեն եւ երգեն, պղծեն՝ յամենայն ժամ շար ասեալով ընդ նոսա:

Վեցերորդ:

10 Ա. 'յազգն Տաճկաց':

11 Ա. 'որ եւ զփեղամբարն իւրեանց':

12 Պակասէ յԱ. ն:

